

E O A I A

pentru

Minte, Animă și Literatură.

Nr. 35.

МЕРКӨРІ, 7. ОПТОМБРЕ.

1859.

Л А К С Ը Л Ը.

De къндъ о парте дисешпътore а падівній постре а дичепътъ а'ші пърсі портвлъ съ ѿ стръвеків падіоналъ, але кързі таі тóте пърціе конститутіве се фъчеа ші се десеа дилъвтрвлъ фаміліоръ се ѿ челъ твлтъ дилъвтрвлъ дереi, de атвичі азімъ ші не ла moi тіi de гласоръ дзреросе дилълъндъсе дн пропорционально альстътъндъ не врзіторій лві, пънгъндъсе де трістеле вртърі не каре ачелаш ле траце ші леа трасъ асупра фаміліоръ, дилъръндъ не пегзеторій, карі din лъкомія de къштігъ алъ моръ дилъндъ дуріле постре къ чеi таі фелібріді артіклъ „de лвкъ“ пънъ актъ къ тотвлъ некъ-поскдї фаміліоръ постре.

Дінtrъ атъта лпкъ веде орічіне, къмъ матеріa decupre кареа воимъ a dіckvрue есте din патвra ea de o mare іmportanță пепtrъ фіекаре чітіторъ. Дечі пепtrъка съ штімъ къ тодіi din капвлъ локвлъ, къмъ авемъ съ діцен-децемъ кважитвлъ лвкъ, се квіне а'i da таі ұнтеiв дефиніціонеа лві.

Че есте лвкъ? Лвкъ есте преферінда че о дѣтъ лвкъріоръ петревінчосе ші серві-туре пътai de пльчero тъiestrітъ, дпaintea лв-къріоръ тревінчосе ші дпaintea пльчеріоръ сімiле ші патвralе.

Есплікъчnea таі denарте a ачестіe деfi-
ніціоні о афлъшъ дн ыплъ din чеi таі renomіdі

лецілаторі aі ттвроръ секундіоръ, *) дела каре дшпршвтътъ вртътіореле:

Лвкълъ стъ totvdeauna дn пропорционе къ пеегалітатеа авдійоръ. Dékъ дn вреziy статъ авзійле ар фі ре'птрдітє егалъ, атвичі лвкълъ ну ар екіста півдекят: пепtrъка елъ се дп-тепеіезъ пътai не комодітъшіле че'ші фаче чі-пева пънъндъ ка съ лвкре алдій пепtrъ дж-сълъ. — Пепtrъ ка аверіле съ ръмънъ ре'п-пърдітє дn тъсъръ егалъ, ар тревзі о леце, кареа съ dea фіекървіа пътai не кътъ дi сълтъ тревінцеле фісіче. Авзъндъ чіпева таі твлтъ, зиi воръ келтві, алдій воръ къштіга, еаръ de аічі ва ресъла пеегалітатеа. —

Съ ппетъ къ тревінцеле фісіче ар фаче о сътъ брекаре апгтітъ — о сътъ, о тіе —, атвичі лвкълъ ачелора карій келтвескъ пътai кътъ ле тревзіе ва фі = пълъ; еаръ лвкълъ ачелвіа че ар авеа дпдоітъ de чеeа че i тревзіе, ар фі = 1; алъ ачелвіа че ар авеа дпдоітъ de ачсеа че пъi тревзіе пеапъратъ, ар фі = 3; еаръ къндъ ар авеа чіпева лпкъ de дозъ орі не атъта, лвкълъ ачестія ар фі = 7 ашea, дn кътъ пъ-пъндъ къ авдія челві че вртъзъ ар фі totvdeauna дпдоітъ не кътъ есте а челві dinainte, лвкълъ ар крещте totъ дпдоітъ ші таі твлтъ къ кътъ о влітате дn прогресіонеа de 0, 1, 3, 7, 15, 31, 63, 127. — Дn репврліка лві Плато (чea імашаръ) лвкълъ с'ар пътea калкъла di-рептъ. Дn ачееаш ера патръ фелібрі de чепсърі

*) Montesquieu, De l'esprit des lois, livre septième, Chapitre 1—3.

ставеріте. Челв din тъів се сокотеште маі отвѣлъ че аре пътмаі атъта къ кътѣ съ поѣ скъпа de съръчів; алѣ doilea ȳndoitѣ; алѣ треїлаа ȳн-трейтѣ; алѣ патрълаа ȳнпътратѣ din чеа че ар авеа алѣ треїлаа. Ȫп чеповѣлъ din тъів лъкслѣ есте егалѣ къ зерѣ; Ȫп алѣ doilea егалѣ къ 1; Ȫп алѣ треїлаа къ 2; Ȫп алѣ патрълаа къ 3 ши ашеа маі департѣ Ȫп пропорцівне арітметікъ. —

Konoiderъндѣ лъкслѣ діверселорѣ попорѣ Ȫп реферінда впора кътъръ алтеле, ачелаш ре-съль Ȫп фіекаре статѣ din тъсѣра че дѣ не-егалітатаа аверілорѣ че се афълъ Ȫнпре копче-тъдепі ши неегалітатаа de аваџій але діверселорѣ статѣрѣ.

Ȫп Polonia de екссептилъ (зъѣ акътъ ши пе aipea) аваџійле се афълъ Ȫнпр'о неегалітатаа съ-перлатівѣ; съръчія Ȫпсъ тоталь (а прекъпъні-тoreі таіорітъці) Ȫнпнедекъ ка лъкслѣ съ пъ поѣ скъпа де ашеа таре ка Ȫнпр'зпѣ статѣ вогатѣ. — Лъкслѣ маі стѣ Ȫп пропорцівне Ȫнкъ ши къ търітіа четъділорѣ, ши маі въртосѣ къ а ка-шіталеі. Къ кътѣ се афълъ бтені маі тълдї ла Ȫпѣ локѣ, къ атътѣ дешертьчпеа (ванітатеа) лорѣ е маі таре ши симтѣ Ȫп сінеш ардагълѣ дѣ а се dictinѣ припі лъкврѣ дѣ nimikѣ. Dékъ локъаскъ Ȫнпрезпъ бтені атътѣ дѣ тълдї, Ȫнп-кътѣ партеа маі таре оѣ пъ се къпбскъ Ȫпї пе алдїй, атвѣчі пофта лъкслѣ се Ȫндоіеште, пеп-трокъ еі пріндѣ сперандѣ маі таре дѣ а рееші (de a Ȫншела окїй, de a амъці припі лъстрвлѣ вестмінтелорѣ). Лъкслѣ дѣ ачестѣ сперандѣ, фіекаре вреа съ се Ȫнбраче ка ачеіа карїй съпѣ маі прескѣдѣ дѣ джнсълѣ. Токма Ȫпсъ ачестѣ оімпѣ дѣ а се dictinѣ фаче ка тоцї. съ фіе егалі; акътъ nimini пъ се маі поѣ dictinѣ: акътъ boindѣ тотѣ лътіа съ трагъ окїй алтора асъпрѣшій, маі ла Ȫртъ пъ маі dictinѣмѣ пе nimini. — Din тотѣ ачестеа ре-съль о інкомо-дитате цепераль. Ачеіа карїй съпѣ маі eminenї Ȫп врео професівне, чеरѣ прецблѣ че вреѣ еі пе

артефакtele лорѣ; талентele маі тічі Ȫртѣзъ екссептилѣ лорѣ; акътъ пъ маі есте артомій Ȫнпре требвінде ши тіжлбче. — — Ȫпї аж сокотітѣ къткъ adspnndse тълдїтме таре de попорѣ Ȫнпр'о къпіталь комерчілѣ пріп ачеста с'ар тікшора, къчі adikѣ бтепії съпѣ преа апропе Ȫпї de алдїй. Ачеста пъ се поѣ крede: къ кътѣ се афълъ бтені маі тълдї adspnадї ла Ȫпѣ локѣ, къ атъта съпѣ маі тълте dopindе, требвінде ши фантасіїе лорѣ.

Регла есте, ка Ȫп репвѣліче (сѣѣ ши Ȫп топархії пе ла сате пе Ȫнде бтені пъ штіѣ съ єстѣ din сімплітатеа віецеї) съ пъ фіе лъкѣ пічдекът. Къ кътѣ Ȫнпр'о репвѣлікъ ва фі лъкѣ маі пъдінѣ, къ атътѣ ачесааш есте маі перфектъ. Романій Ȫп секслї din тъів аї репвѣлічеї пъ штіаѣ пімікѣ de лъкѣ, лачедемоненї Ȫнпрѣ асеменеа пімікѣ; Еарѣ Ȫп репвѣліче Ȫнпрѣ каре егалітатаа пъ с'а пердѣтѣ токма de totѣ, спірітвлѣ de комерчії, ізбіреа de лъкврѣ ши де віртѣте фаче ка фіекаре съ поѣ ши фіекаре съ вреа а трѣ пътмаі din аве-реа пропрій, (adikѣ съ се Ȫнпtinzъ пътмаі пъпѣ Ȫндеї ажвѣе піапопа, фѣръ ка оѣ фактъ ла даторїй сѣѣ съ Ȫншеле сѣѣ съ рѣпескѣ спре а се Ȫнгътфа маі апої къ аваџіа), пріп Ȫртамре пе аколо Ȫнкъ есте лъкѣ маі пъдінѣ. — Ȫп тъ-сѣра Ȫп каре лъкслѣ се Ȫнквѣль Ȫнпр'о репвѣлікъ, спірітвлѣ компнѣ се Ȫнпроче спре інтересе партікларе. Оатенілорѣ карїй пъ чеरѣ de кътѣ пътмаі челе требвінчосе, пъ ле рѣтъне de a dopi алтѣчева, дектѣтѣ пътмаі glorіа патріе ши а са пропрій. Еарѣ Ȫпѣ скълете корытѣ пріп лъкѣ аре totѣ фелвлѣ de але dopindе: престе пъдінѣ елѣ debine дѣштаплѣ лецилорѣ каре акътъ Ȫнѣ Ȫненѣзъ, adikѣ ії стаѣ Ȫп дрхтѣ. — Andatѣ че романій фесерь корыпці пріп лъкѣ, dopindелѣ лорѣ debenirѣ а фі manine. Ачестѣ се поате жѣдека din прецблѣ чељѣ кътплїтѣ че da ei пептрѣ маі тълте лъкврѣ. О канѣ de вінѣ de Фалерпѣ се bindea къ Ȫпѣ сътѣ denapї ро-

mani *); о пътнікъ къ карнѣ съратъ din Pontъ (иn Acia тікъ) юста патрѣ съте денарі; впѣ въктарѣ въпѣ пъпъ ла патрѣ таленці. Къндѣ пріп о ръпеціоне цепераль алерга тотъ лътма днѣ брацеле десфъпърї, din віртвте че ера бре съ се алѣгъ? Сим maximus omnium impetus ad luxuriam esset.

Лп челе тай въне републіче а ле Гречіе лецие днѣ прівіца лъксембърі ераш admіравіле. Оаменії авдії тревзее съші дніпръштие вапії лорѣ по фестівітъці релезіосе ші попвларе, по хорврі de тъсікъ, по жокврі падіонале (ludi, еаръ нв дапцкрі de nіmікъ), по каі скъмпі de алергатѣ по 'треккте, по пъртареа вупорѣ дере-гъторї дніпалте ші греле ' фъръ пічі о платъ. Аколо авдіїле ера тотъ ашее спре гревтате ка ші съръчіа. — — Се дніделеце къ днѣ секвії din вртъ лъксембърі корвпдівпна ла гречіе пріп-сесе ръдъчні оторжтобре ші ажунсесе ла къл-*mea ca, de vnde apoї a треккте ші ла романі.*

— Лп топархії авдіїле фііндѣ фортѣ не-егалѣ дніпърціте, вртѣзъ неапъратѣ ка лъксембъ днікъ естѣ пріпъзъ локъ. Декъ днѣ топархії бо-гадїї нв ворѣ келтві тълтѣ, сърачї ворѣ тревзі съ торѣ de фоме. Авдіїле челе тарі с'аѣ адѣнатѣ ла впїи партікъларі пріп ачееа, къ с'аѣ лъватѣ dela алїї кончетъцені челе тревзінчоасе пентрѣ консервареа віедеі фісіче; apoї вртѣзъ неапъратѣ, ка ачелеаш съ се dea дннаної пріп ажвторівлѣ лъксембъ. Дечі пентрѣ ка впѣ статѣ топархікѣ съ се дніпъ, лъксембъ тревзее съ тѣрѣ крескъндѣ (адевърѣ фортѣ трістѣ, дар тотѣ адевърѣ), адікъ елѣ тревзее съ се дніпънѣ престе тотѣ, дніченъндѣ dela тъпчіторѣ пъпъ ла тесе-ріеші, ла пегзеторї, ла побілі, ла офічіаці, ла тагнаці, ла аріандаторї лорѣ ші аї статві, ла пріпчіпе, къчі фъръ ачеста тотвѣлѣ ар фі пер-дѣтѣ, адікъ впїи с'ар дніпека днѣ висброеа лорѣ de богадї че съпт, алїї ар сърї по пъредї de

фоме ші голътате, с'ар апека de фогтврї, омо-рврї, днішельтврї ші туте лецие шіар еші din цжцжпіле лорѣ. Сенатвлѣ Ромеї комісіе din фріптеа офічіацілорѣ, din іспріс-коповлї ші din алїї върбацї къ идеї с'а днічеркатѣ съв Аугустѣ ші съв Тіберії ка съ реставре пріп фордъ сим-плічтатеа векілорѣ datine ші квръціа торалеі; а фостѣ днісъ абсолютѣ престе пътінцъ. Цене-ръчні дніпреці се корвпсесеръ, се гангренасеръ de лъкесрі; лътма de атакнї нв маї пътеа съ аїв пічі чеа тай пъдінѣ идеї de торалітате, симплічтате, de къмпътѣ ші de дні-фръпаре. Лъкомія дніпъ аверї, десфътѣрї ші десфъпърї нв маї авеа пічі о тарціне. Токма пептрѣ ачеста късъторія днікъ девенісе о грев-тате din чеа че одініорѣ фесесе о адевъратѣ пльчере ші ферічіре.

Лп зілеле постре лъксембъ пептрѣ впѣ по-порѣ съракѣ есте тѣрте сігэрѣ; din контрѣ пептрѣ впѣ попорѣ пътъросѣ, віно крескътѣ, дніпесѣ ла тотѣ фелвлѣ de индѣстріѣ, есте міжлокѣ de а се ші маї дніавацї ші дніптири, се дніделеце къ пе сокотѣла попорълорѣ каре къмпърѣ dela дніпселе. — Г. Б.—у.

Souvenir de Calatoria in

Basarabia mezinala.

de G. Sion

(Срѣмаре din Нрвѣлѣ тр.)

Дескріпреа Болградвлї. Болградвлї есте решидинца пріпчіпаль а колопістілорѣ Бесарабіеї. Аіче локвескѣ колопіштї карі с'аѣ dedatѣ ла комерції ші ла индѣстріе. Аіче е орашвлѣ vnde еї факѣ грансакціоніле лорѣ, vnde чеї че воескѣ съ вѣндѣ адѣкѣ че аѣ de вѣнзаре ші чеї че воескѣ съ къмпера гъсескѣ че ле тревбеште. Аіче е капітала vnde локвескѣ есе-каторї съпремі аї лецилорѣ ші intendantvлї че репресентѣзъ пе капвлѣ статвії.

*) Fragmentum ex libro XXXVI Diodori.

Болградъл аре ла 28,000 съфлете локві-
торі, къ 1077 касе. Орашъл есте констрюйтъ
ка тóте орашеле ръсешті къ о регларитате de
поръчелъ: страде кътъ се поте de ларці; ка-
селе фіекъреи страде тóте не впъ modelъ, пъс-
се не лініе ші ұн департаре егаль вна de алта.
Дн чентръ есте о піацъ таре, ұн шіжлокъл
къреіа се афъл о бессерікъ таре de о архітек-
търъ modernъ, ұнкопцібратъ къ впъ вълевардъ
de доз ръндэрі de арборі, а кърора фемъ а
скъпятъ din memoria mea: mi се паре къ съп-
тей ші пломї.

Бессеріка ачеста есте пъкътъ ла аспектъ,
таре, ръдикатъ dela пътънтъ къ вре о зече
трепте, къ треі олтаре ші къ ікоанеле зъгръзвите
дъпъ Рафаел ші алді пікторі італіені. Ап фі
терітатъ съ факъ о deckriere артистікъ despre
бессеріка ачеста; ші ұнтуре здевърѣ дака штіатъ
къ съпътъ қылді четіторі кърора съ ле плакъ
артеле, т'аші фі пъсъ съ іеъ віне ла окі тоате
ші съ ворбескъ despre чеа маі de не үртъ
партікларітате а ачесті edіғідъ. Ласъ даръ
греаба ачеста не алъ датъ, ші ұнкъ дакъ ал-
гълъ карева ва фачео ұнайтъа mea, аші фі ші
маі тълдътмітъ. Дар пентръ чеі че'ші факъ
іасізне despre бессеріка ачеста, прекът ұн
ұччечеа ѿ впъ челе че аззісемъ нъмаі, воіс
споне къ нъ е чева de сперіатъ.

Днпрецівръл піедеі маі тóте локвіцеле
житъ пентръ тревінда пъблікъ: касе пентръ
intendantъ, пентръ сервіторій бессерічеі, пентръ
школъ mi професорі, пентръ поліціз ші пентръ
Зібордъ.

Din фіекаре латъре а піедеі, dela капътъ
ұнайтъ, церчедъ үлде дреантъ ұн тóте direk-
tіvpіme; ұн кътъ dela фіекаре колцъ се ұнчене
лоіз үлде.

Апкъндъ үлда din стъпга къtre апсъ,
юкълъ ұнчене а се фаче коборжшъ, къчі есте
юаста лакълі Іалпъкъ. Коборindъ не үлда
ичеста, ұн дреантъ, се маі bode o тікъ шацъ

жн шіжлокъл къриа се афъл впъ тагасинъ таре
de пеатръ чіоплітъ ші коперітъ къ бле, десті-
натъ пентръ депасъл пъпіеі de ресервъ. Ұн
стъпга есте ұнтуреа ұн гръдина пъблікъ.

Ewindъ чінєва афаръ din орашъ, ұнтуре
ръсърітъ ші amézъ-zí bede de департе впъ локъ
ұнгръдітъ, ұнкопцібратъ къ арбэрі алемі ші
къпрінъзаторъ de крчі ші піетре фелізріте. Аколо
есте дінтиримълъ; къчі Ресія, ұн прівіреа тор-
ділоръ, а латъ тъсъріле de чівілісаціоне евро-
пенъ: ұнтуртънътъріле нъ съпътъ іертате а се
фаче ұнълътъръ орашелоръ, ка не ла поі.

Пентръка съ комплекteзъ deckrierea Бол-
градълі, требвє съ маі спонъ къ despre партеа
нордъ-вестікъ съпътъ сътє de морі de вънть.
Ачеста ұнкъ аші фі воітъ съ о співі маі ұн-
пайтне de тóте, фіндъкъ totdeauna къндъ въдъ о
тоаръ de вънть mі-adъкъ амінте de ұнтур-
търіле ляі Don-кішотъ; ұнкіпbind'мі кам се
лупта елъ къ о тóръ, крэзъндъ къ аре а фаче
къ сімій карій ръпісеръ не Дамчінеа са, tot-
deauna ұні віне a ръде фъръ de воіе.

Шкóле ші прівілецирі Българе.
Ұн тóте сателе колопіштілоръ аж фостъ (потъ
зіче къ съпътъ ұнкъ) шкóле. Ұн Болградъ ұнкъ
есте вна. Афаръ de елементеле чітіреі, а ле
скрісбреі, ұнвъдътъріле нъ терцеаі маі департе.
Се ұндеңе къ літба ұн каре се предаі об-
іектеле ачесте есте чеа ръсескъ. Българій
акъта се роагъ съ лі се dea професорі, аръ-
тъндъ dopindъ а ұнвъца літба постръ ші а
ұнфінъда къ спеселе лоръ ші кіаръ впъ цімнacій.
Школі ррале, de арте саі de месері, n'aж
автъ ші пічі нъ аж. Къндъ аж сімдітъ певоіа
de врео месеріе indаstrіalъ аж adъсъ кътє впъ
тештеръ de үндеба, аж ұнвъцатъ кътє къціва
філъкъ, ші апоі iaж datъ дрътълъ. Нъмаі аст-
фелъ с'аі форматъ чіомарі, ферарі, лемнарі,
кроіторі, арцінтарі ші алді месеріаші de карі
аі пітътъ авеа певоіа впъ попоръ че се афъл
©BCU CLUJ

дикъ департе de клоштінда лъксаля ші а бі-
нелгі чівілісаціянеі постре. Кътѣ деспре кло-
штінде агріклтюре, н'аѣ сімдітѣ певоі de
днвъцътюре: не локхріле лътінсе ші тъноасе
че не поседѣ, с'аѣ пречепатѣ съші креасъ
търмеле ші съші факъ огоаръле. Мълдътѣ
къ віада матеріаль din каре п'ї ера ертатѣ а
еші, Българылѣ се сімте деңтлѣ de ферічітѣ
къндѣ веде о сътѣ de віте дп околлѣ сеъ,
къндѣ поте вінде зече доъзечі кіле грѣх ла
Днвъре, къндѣ аре totѣ че'ї требе дп касъ
ші маі алесъ къндѣ аре маі таре п'їмърѣ de
коії.

Прівілеїтюре че аѣ авггѣ Българії, дп
адевърѣ съпт днсемнате. Днп че філкаре сатѣ
аре жъдеңлѣ сеъ, алесъ de компнъ, апоі үпш
асеменеа жъдеңлѣ съпремѣ се афъ дп Болградѣ.
Ачестѣ жъдеңлѣ, алесъ не треі апі пріп deleraї
аї тътврорѣ компелорѣ ші компнсъ din треі
персонае, діріце тотъ administратюра: adnп
дѣріле кътре гъбернѣ ші ачеле кътре каселе
лорѣ п'їбліче; жъдікъ прочесвріле ші лъпакъ
чертеле; къртвіескъ аверіле орфапілорѣ; се
окнп de ашезъмінеле ші лъпвнтьціріле п'ї-
бліче; дп фіпе п'їртѣ къ депнпн п'їтере тоате
Франціяне зіні авторітъдї. Гъбернѣ лъпъ-
рътескъ авеа п'їмітѣ үпш Intendantѣ, дар факъл-
татае ачествіа п'ї ера de кътѣ а превегіа п'їзи-
реа лъпілорѣ ші а легалітъдеі din партеа Вібо-
рълѣ. Днп асемінае органісъчіяне се поате
зіче къ колопідї съпт үпш статѣ дп статѣ. Се
лъпделе лъкврлѣ къ дъндасе Българілорѣ асе-
мінае прівілеїтюре, н'аѣ пресідатѣ п'їмай сімді-
тъптулѣ үманітъдеі; спірітлѣ лециіторзїві се
поате зіче къ а фостѣ маі тълтѣ політікѣ. Файма
ферічіреі Българілорѣ din Бесарабіа събра п'їст
Днвъре, ші апоі . . . unde маі ажнпца!

Нъ штіѣ че тъсврѣ се ворѣ adonta къ
окасіянеа реорганісъреі постре п'їтере събта
колопіштілорѣ; дар ка съ ръшыі лъкврлѣ аша,
е къ п'їптиціу.

Сокотінда шеа есте ка еї съ ръшыі, днп
тотѣ дрентлѣ, пропріетарі пе локхріле че је
окнп, ші, фърѣ de п'їні үпш алтѣ прівілеї, съ
фіѣ съпші лециілорѣ п'їптилорѣ. Гъбернѣ
рътънескѣ п'ї поте съ съсдинъ п'їште прівілеї-
тюре че аѣ de скопѣ десволтареа зіні стірпе
(race) каре поте контра-баланда елементлѣ
пострѣ националѣ. Къ алате къвінте, ачесті отрѣні
требе съ се контопеасъ дп елементлѣ ро-
тънескѣ, de въпѣ брѣ че събта і'а легатѣ de
шъптилорѣ пострѣ.

Dепріндері ші datine българе.

Datinele българілорѣ съпт фортѣ рігбрóсе,
ка ла тóте попбреле че н'аѣ ажнпсъ дикъ а се
п'їпе дп контактѣ къ чівілісаціянеа modeппъ.
Релігіосітатае лорѣ терице п'їпъ ла фанатісъ.
Ачеста фаче de п'їртъ о үрѣ п'їлтпъкатъ п'їптрѣ
тощї че п'ї съпт de рітлѣ пострѣ, — маі
къ сеатъ п'їптрѣ евреі. Днп че с'а днкорпо-
ратѣ къ Moldova партеа териционалѣ а Бесарабіе
жідовій ръспнпндіндасе ші пріп локхріле ачесте,
с'аѣ черкатѣ а се върж ші п'їптрѣ българі: маі
лътъ се прописерѣ ка арпнаторі de кърчиме,
дар п'ї фбрѣ днргъдії п'їні тъкарѣ а тълеа
п'їстѣ поате дп сате, апоі се днсерѣ ка п'їгъ-
дегорі ашвзландї ла Болградѣ, дар тарфа лорѣ
п'їні ф' тъкарѣ днпребатѣ de прецъ.

Моралітатае сексаля есте есемпларъ. Къ-
съториile се п'їпъ ла кале пріп п'їрнцї, ші
адецеорї жъпїй кари тревгі съ формезе фаміліа
се въдѣ п'їптрѣ лътъя datѣ ла бра къпнпіе.
Фемеіе саѣ фатъ фърѣ опоре, есте үпш лъкв
фърѣ есемплъ. Аморвріле кландектине съпт
пекъпоскъте. Сексаля фрътосъ есте de o ръ-
шинаре (п'їдоаре) естравагантъ: дп аднпріде
de веселіе саѣ de сърбара, тінерї п'їмай къндѣ
се пріпндѣ дп хоръ, даѣ тъна къ фетеле, дп-
датъчѣ данцълѣ днческѣ, сексаля се деспартѣ
ші копворвіреа се днпе п'їмай din oki ші de
департе.

О фемеie саъ фатъ къндѣ веде дн кале
върбаці пе каре нѣ кѣпѡште, атвиче саъ се
авате дн чесалалтъ парте а дрѣмвлѣ, саъ ѡші
копере фаца daka се симте тѣпърь ші фрѣмбосъ;
еар daka есте днтр'о вѣрстъ респектабіль, стъ
пе локъ вѣтъндѣсе дн пѣтъпѣтъ пѣпъ че трекъ-
торвлѣ аѣ трекътъ de ea. Ачѣста дисъ се веде
къ есте о днпрѣднере че саъ днрѣдѣчінатъ дн
датинелѣ вългарілорѣ днкъ де къндѣ трѣиа дн
контактъ къ тѣрци; вине апои ші дела ліпса de
сочиавілата. (Везі ші ла Съчеле дн Тран-
сілвания.)

Портвлѣ че аѣ вългарій, пѣ штій dакъ се
поте нѣмі націоналѣ. Ачі се веде кожокълѣ саъ
съктманлѣ ромънскѣ; ачі шапка рѣсѣскѣ de
поставѣ ші къ козорокѣ де наимѣ, ачі къшина
ші пълърія ромънскѣ; ачі потврі сърбешти, ачі
именій тѣрчешти, ачі опінка ромънскѣ. Аваделѣ
че ле портъ пе деасѣпра, ачі аѣ форма сарічі-
лорѣ таchedonene, ачі формае капризіоце а ле
танталелорѣ de пе ла пої.

Нѣмаи вългарчеле се поте зіче къ аѣ пѣ-
тратѣ портвлѣ лорѣ орініарій. Рокіле лорѣ се
факъ де матерій де лжнъ, таі грбсе саъ маі
съпшірѣ, таnфактвръ de a лорѣ: фѣръ de тѣ-
нічі, къ пепції ре скроїдї ка къндѣ ар фі totv-
de авна гата а аплека копілвлѣ ла синъ, ші къ
поамеле пѣ преа лгнці ші фѣръ днкредітврѣ. De
фѣстъ пічі ворбъ e: ле с'ар пѣреа фортѣ чїзdatѣ
къндѣ ар ведеа кріополіпеле ші талакофвріле
damelорѣ пѣстре; с'ар тира de побеле челе
гѣфлате, каре пѣпѣ пе върбаці дн дндоіель
de спре ecictrinца пічбрелорѣ ші а пѣппелорѣ.
Къмеша лорѣ есте днкеіатъ пѣпъ ла гжтѣ, къ
пепці de вѣрбопївкѣ ші къ тѣпіле лгнці, de о
лгнціме тѣсрратѣ, дисъ пе днкеіетъ дн пар-
tea de жосѣ, дн кѣтѣ окіслѣ сатанікѣ поте фѣра
кътѣ о прівіре дѣ брацѣ фрѣмосѣ, кареле пѣ
аре алѣ гарпітвръ de кѣтѣ врео вѣрдеа грбсъ
de арцінтѣ. La капѣ се леагъ къндѣ къ фесѣ,
къндѣ къ тѣланѣ саъ тестемелѣ; eap къндѣ есть

din касъ, афъ комодѣ ші штергарівлѣ ромън-
челорѣ пѣстре.

Нѣ тѣ днкѣ къ deckriпeа маі denapte,
пептврка съ пѣ ажнрѣ ла папчі саъ ла чіовоте,
ші маі алесѣ пептврѣ таі се паре маі пеме-
рітѣ съ вѣ вѣрѣ днтр'о касъ de a ле ачесторѣ
лъкіторї, ка съ ведеци кът есте дн лъпнрѣ.
Аїче лакъсълѣ се штрципеште нѣмаи дн челе de
неапъратъ треввіпцъ ші дн квръденіе. Лъпн-
трвлѣ каселорѣ ла ромънї се карактерісѣ пріп
кълдipeа ковоарелорѣ (каре се zikѣ ші скоардѣ
ші лътчерѣ) ші а періпілорѣ, ші пріп кълтеле
пре каре стаъ грѣмѣдите хайнеле; ачѣста паре
а'дї арѣта пе романлѣ къчеріторѣ гата а сърї
ла вѣтае дн контра пѣвълірілорѣ din афарѣ саъ
а'ші рѣдіка фамилія ші а се ретраце ла локврї
аскъпсе.

Лъпнрѣ каселорѣ ла вългарѣ дисъ пѣ есте
аша. Пе трептеле съперіоре але соовѣ (каре
маі дн totѣ локълѣ формезъ вѣпѣ пѣрете dec-
пѣрциторѣ днтрѣ доъ камере), саъ пе поліде
пѣссе апрѣпе de поделеле че компюпѣ пѣафнп-
длѣ, съпѣлѣ дншірате вліделе de арамѣ, de
пльтвѣлѣ саъ de фарфвріе. Пріп колцвріле одѣїе
ші пе лъпгъ ферестре, съпѣлѣ апінате дн кътѣ de
лемпе, штергарѣ, сервіете саъ чевреле маі
твѣлѣ саъ маі пѣдінѣ fine. Пе патврѣ фѣрѣ de
mindipe саъ салтеле, ші песте піште періпі de
паіе пѣссе пе лъпгъ пѣредѣ, съпѣлѣ аштернѣтѣ,
вѣпѣлѣ песте алѣлѣ, ковоарѣ саъ лъвічере, дн
кѣтѣ формезъ вѣпѣ аштернѣтѣ пѣ преа вѣртосѣ
дар пічі преа тоале. Пріп асемене аштерпѣ-
тврѣ а лъкврілорѣ de касъ, вългарка днші рѣ-
комъндѣ хѣрпічіа са саъ авдіа вѣрбатвлѣ сеъ,
еар' обсѣрваторвлѣ рігросѣ реквиште къ въл-
гарвлѣ с'аѣ ашезатѣ аїче къ статорпічѣ ші къ
копінцере decspre сігврітатае ecictrinца ші а
аверei сале.

(Ba зрта.)

Notitii canonice despre Pravila.

In interesulu adeverului — de si nu foră sfîrșita — suntemu nevoiti a dice: ca de Pravila nostra din punctu de vedere scientific mai mult sau interesat literatii straini de catu ai nostrii. Intracea ce e deroptu multi numai o alinseră, pucine despre densa vorbindu; — si acesta o facura si unii dintra ai nostrii — pre candu altii dintru aceea se ocupara cu densa ex professo, studiandu si esaminandu nu numai din punctu de vedere scientific ci si practicu, facunduo cunoscuta lumei literate, care a sciut mai bine ca noi pretiui unu monumentu ce de catra noi sú tractatu cu atata nepasare si usiurata. Pravil'a a devenit la cei mai multi dintra noi a si cunoscuta numai dupa nume, multi chiar si dintra preuti o tienu de unu „ce" misteriosu, prin seminariile teol. abia i se aude de nume — ; deaci dara nece decatu trebue se ne cuprinda nu sciu ce mirare déca unii dintra straini tocmai din acesta carte — ce o consideram de baza constitutiunei nóstre besericesci — ne resturnara cate unu principiu, séu ne demintira cate o assertiune, ce diceam ca e scoasa ori basata pre Pravila. Ne abstinemu dela continuarea discursului nostru, caci nu voim a escita disgustul si aversiunea on. cetitori. Incepem cu obiectul disertatiunei nóstre.

Dintra scriitorii straini 10 su cari atengu, séu descriu mai pre largu Nomocanonulu nostru; intra descriu mai pre largu Nomocanonulu nostru;

¹⁾ In op. cit. de Kopitar *Memoires sur la Valachie*. Frankfurt 1778.

²⁾ Dissert. Hist. critic. in Anual. vet. Stun. Vindob. 1774. Dissert. 7, § 3 p. 139.

³⁾ Geschichte der Walachen. T. 1, p. 291 relatiunea lui intru multe e falsa.

⁴⁾ Protobeo. Mater. Für Gesetzkunde etc. 5 B., p. 83.

⁵⁾ Erweis dass die Walachen etc. Halle 1823 pag. 51. —

⁶⁾ Enchirid. Juris Can. Pesta 1855. Acesta urmează pre Kop. si Biener,

rier 6). Intr'acei din urma: F. I. Sulzer⁷⁾, Kopitar⁸⁾, Biener⁹⁾ si Sachsenheim¹⁰⁾. Cei 7 de antaiu nu avura originalulu romanu la mana. Slavul Kopitar mai antaiu l'a facutu cunoscutu publicului in intréga lui estensiune; pre acesta l'a urmatu intra tóte Biener, adaugundu o relatiune fórte momentósa pentru testulu originalu alu Pravilei. Can. Pray dice, ca s'a folositu cu o versiune latina a Pravilei facuta de P. Dobra (protoontariu la tabl'a reg. de Ardealu — d. Sulzer — ér' d. Kopit. Annonarius officialis in Transilv). Incat u sciu eu, dintra scriitorii nostrii nime face ceva amintire despre acesta versiune. Cl. V. Popu¹¹⁾ numai atata dice, ca la Sulzer se afla titula latinesca a Pravilei. Inse dupa fasiunea lui Pray si Sulzer nu numai titlu, ci intreag'a Pravila sa tradusu in limba latina. Pray dice a si avutu la mana manuscrisulu autografu alu traducatoriolui Dobra, oserbandu, ca acesta versiune esista numai in manuscrisu. Sulzer voindu a se folosi cu acesta versiune a intrebatu pre Pray, ca unde ar putea asta, Pray ia respunsu: ca acea a fostu óre canduva in posesiunea lui Bened. Sendrey archivariu la camera reg. de Posoniu, dela acesta a trecutu in posesiunea lui Benzur si Windisch (ér' oficiali in Posoniu —) si la acestia a perit autografulu lui Don-

⁷⁾ Gechichte des Transalp. Daciens. Wien 1782, § 200 p. 71—73.

⁸⁾ Irbüch. d. Liter. 23 B. Wien 1823. Art. 7, p. 221 in nota, si 25 B. 1824. Art. 6, n. 2 p. 158—167.

⁹⁾ De colect. Can. Eccl. Gr. Berlin 1827, § 9 n. 43, ss. —

¹⁰⁾ Erläuterungen etc. Wien 1856. Acesta citează — in intregulu seu comentariu la codic. civ. austr. — din Pravil'a capete sub sign. cap. d. S. Nomocanon.

¹¹⁾ Diss. d. Typogr. Sabin 1838. Titlulu lat. a Pravilei dupa Pray e acesta: Regula legis voluntati divinae accomodata, continens jura canonica et imperatoria pro causis status tam ecclesiastici quam secularis, ad mandatum Imperatoris Ioannis Comueni a venerabili magistri Ecclesiae diacono et legum conservatore domino Alexio Aristino conscripta, ex graeco idiomate in valachicum, industria ac sumptibus sanctissimi Dni Stephani, Dei gratia metropolitae Tergovicensis, et Exarchae confiniorum Ungro-valachiae translate. „Pray l. c. p. 139 numesce Pravila: corpus juris canonici ac politici

bra. Ore mai aflase verunu altu manuscrisu din acesta versiune prin bibliotecele Ungariei ori Transilvaniei, e o intrebare, la care asteptu deocamdata se respunda altii. Am cercat in bibliot. curii din Vien'a, inse fora succesu. Indresnetiulu cartitoriu din Halle a negatu testulu romanu alu Pravilei ducundu, ca prin „idioma Valachicum dela Dobra“ e de a se intielege limb'a bes. slavóna. Pre acesta l'a demintit Kopitar, carele avendu originalu romanu la mana *) a scrisu despre Prav. o recensinre fórte erudita, carea precum si cele despre Pedalion si versiunile slavice fura primite cu aplausu de literatii europeni si mai vertosu in Germania. Conferindu relatiunile scriitorilor citati cu testulu Pravilei voimu a diserta mai incolo ceva despre originea si autorulu Pravilei, consultandu totudeodata in privintia partilor constitutive ale Pravilei pre acei autori, cari neau conservat uroare ce date despre acele.

Pravila mare precum se scie s'a tip. la Tergovisce a l. 1760 a Ch. 1652, sub si cu spesele Metrop. Stefanu, cu benecuvent. Patriarchului din Jerusalimu Paisiu pre tempulu Dn. I. M. Voda Basarab. — Ea consta din 3 parti: a) Indreptarea legii. b) Canonele recepute inse prescurtate cu comentar. lui Aristenu. c) Teologia S. S. P. P. — Testulu originalu dupa fasiunea traduc. a fostu celu grecescu. Adeverulu fasiunei acesteia se confirmă prin toté urmele istorice si critice, nici cunoscu vero parere contradictoriae acesteia. La o alta limba orig., v. gr. slav. nici decatul pote omulu cu-

quod jussu Ioannis Comneni ab Alexio Aristino — olim compilatum, serius autem postea per Stephanum Jerg. Metrop. ex graeco in Valachicum idioma, tum in latinum traductum fuit“ in nota de sub p. dice: „Exstat Ms., usus sum exemplari auctoris, qui id in latinum converterat, cuius manus in corrigendis sphalmatis passim visitur.“ Versiunea dupa Sulzer si Kopitar s'a facut la a. 1722.

*) Dela Kopitar a remas in biblioteca curii din Vien'a, unde si astazi se afla, numai catu ecea mai mare parte data pre acasa firesce la persoane insemanate . . . —

geta, de nu cumva voiesce cineva a deduce acesta din numerósele fruse slavene ce se afla inprastiate ici colea prin intregulu opu; acesta dificultate inse dispure curendu dinaintea criticului ce scie, ca pre atunci limb'a slav., precum in alte parti locuite de romani asia si in Princepate — inca era forte familiare; chiar si in Ardealul unde se face incepertul traducerilor (1580) se mai folosau pre la a. 1675 cu limb'a slav. in cele biser., caci almin-trea nu era de lipsa ca synodulu romanescu din Ardealul, adunat in acel anu, se oprésca de a se mai tiene oficiele besericesci in lm'ba slav. comen-dandu cea romana *) Deci dara potu traducatorulu D. Panoneanulu intrebuintia ici colo cate o frusa slav. — per elegantiam — fora se deroge ceva prin acesta inpregiurare originalului grecescu. Multu adauge adeverului si acea inpregiurare, ca din toté versiunile slavice si din toti codicii loru nici unulu are ceva asemenare mare cu Pravila nostra. 2)

In originalulu grec. ne face a crede si Metrop. Stefanu, carele dice catra finea prefatiunei sale, a tramsu la Constantinopole dupa o copia autentica a Canonelor beseric., — care dupa multe cercari ia succesu a afla la Georgia Karidi din Trikio, care ia datu 1 manuscrisu alu dreptului civ. si beser. in 2 volume, din care dice ca e tiparita Pravila. —

(Va urma.)

1) Annal. Gymn. Blas. 1858, pag. 18. Ihrb. d. Lit. T. 23 p. 221. S. Klein in prefatia la Dissert. canon. de matrim. Vindob. 1781. Pray si Sulzer l. l. c. —

2) Biener o. c. § 10—13, p. 47—72. Ihrb. d. Lit. T. 23, p. 220—274. T. 33, p. 288—290. T. 25. Art. 6 n. 2, unde amintesce expresse ca Paisiu Pchulu cu a carui binecuventu a esitu Pravila nostra au datu si rusiloru l. codice grec. Acesta inse divergeza tare de testulu nostru.

*) A. T. L. Docum. istor. Viena 1850 p. 129.